

ПК-16. Арганізоўваць і праводзіць карэкцыйна-педагагічную дзейнасць з выхаванцамі.

ПК-18. Ажыццяўляць прафілактыку парушэнняў у развіцці эмацыйнай і паводзіннай сфер дзяцей дашкольнага ўзросту.

ПК-19. Эфектыўна рэалізоўваць каштоўнасна-арыентаваную дзейнасць з дзецьмі і бацькамі.

ПК-20. Фармуляваць дыягностыка адукацыйныя і выхаваўчыя мэты.

Патрабаванні да засваення вучэбнай дысцыпліны “Развіццё беларускага маўлення дзяцей дашкольнага ўзросту” вызначаны вучэбнай праграмай вучэбнай дысцыпліны кампаненту установы вышэйшай адукацыі.

У выніку вывучэння вучэбнай дысцыпліны “Развіццё беларускага маўлення дзяцей дашкольнага ўзросту” студэн павінен

ведаць:

заканмернасці засваення дзецьмі другой мовы;

мэту, задачы і змест развіцця вуснага беларускага маўлення дзяцей дашкольнага ўзросту ва ўстановах дашкольнай адукацыі з рускай мовай навучання;

асаблівасці фарміравання ўменняў маўленчай дзейнасці дашкольнікаў ў сітуацыі блізкароднаснага білінгвізму;

пабудову педагагічнага працэсу навучання рускамоўных дашкольнікаў нацыянальнай мове;

канкрэтныя спосабы (метады і прыёмы) беларускамоўнага развіцця дзяцей, азнаямлення іх з беларускай культурай.

умець:

выбіраць найбольш эфектыўныя метады і прыёмы навучання рускамоўных дзяцей беларускай мове;

мадэліраваць, арганізоўваць і кіраваць працэсам дыдактычных беларускамоўных зносін;

састаўляць план-канспект мерапрыемстваў па развіцці беларускага маўлення, планаваць асобны камунікатыўны акт, аналізаваць яго эфектыўнасць.

валодаць:

беларускамоўных зносін з дзецьмі, бацькамі, педагогамі;

арганізацыі работы па павышэнні культуры маўлення і ўзроўню азнаёмленасці з беларускай культурай педагогаў і бацькоў;

Асноўнымі метадамі (тэхналогіямі) навучання, што адэкватна адказваюць мэтам вывучэння дадзенай дысцыпліны з’яўляюцца: праблемнае навучанне; камунікатыўныя тэхналогіі, якія заснаваны, на актыўных формах і метадах навучання (дыскусія, прэс-канферэнцыя і інш.); гульнёвыя тэхналогіі (дзелавыя, ролевыя, імітацыйныя гульні).

Выкладанне дысцыпліны ажыццяўляецца ў розных формах вучэбнай работы: праз лекцыі, практычныя заняткі. Шырока выкарыстоўваюцца тэхнічныя, мультымедычныя сродкі навучання.

Структура вучэбнай праграмы па вучэбнай дысцыпліне “Развіццё беларускага маўлення дзяцей дашкольнага ўзросту”: прыкладны тэматычны план, змест вучэбнага матэрыялу, інфармацыйна-метадычная частка, пералік рэкамендуемых сродкаў дыягностыкі, пратакол узгаднення вучэбнай праграмы.

Усяго на вывучэнне вучэбнай дысцыпліны адводзіцца 70 акадэмічных гадзін. Размеркаванне аудыторных гадзін па відах заняткаў: 46 гадзін – лекцыі, 24 гадзіны – практычныя заняткі. Цякуюча атэстацыя праводзіцца ў адпаведнасці з вучэбным планам па спецыяльнасці ў форме экзамена (5 семестр).

ПРЫКЛАДНЫ ТЭМАТЫЧНЫ ПЛАН

№ темы	Назва раздзелаў і тэм	Колькасць аудыторных гадзін		
		Усяго	Лекцыі	Практычныя заняткі
	Раздзел I. Навуковыя асновы метадыкі развіцця беларускага маўлення			
1	Білінгвізм як сацыяльна-культурны і псіхалага-педагагічны феномен.	6	4	2
2	Станаўленне, сутнасць і асаблівасці двухмоўнага выхавання і навучання дзяцей дашкольнага ўзросту ў Беларусі.	6	4	2
3	Спецыфіка навучання рускамоўных дашкольнікаў беларускай мове як роднай	6	4	2
	Раздзел II. Асноўныя напрамкі работы па развіцці беларускага маўлення дзяцей дашкольнага ўзросту			
4	Камунікатыўная накіраванасць развіцця беларускага маўлення дзяцей дашкольнага ўзросту	6	4	2

5	Мастацка-маўленчая дзейнаць як сродак развіцця беларускага маўлення дзяцей дашкольнага ўзросту	10	6	4
6	Развіццё беларускага слоўніка ў дзяцей дашкольнага ўзросту	6	4	2
7	Методыка фарміравання граматычнага ладу беларускага маўлення ў дзяцей дашкольнага ўзросту	6	4	2
8	Методыка выхавання гукавой культуры беларускага маўлення дзяцей дашкольнага ўзросту	6	4	2
9	Методыка развіцця прадуктыўнага маўлення дзяцей дашкольнага ўзросту	8	6	2
10	Методыка азнаямлення дзяцей з нацыянальнымі традыцыямі і культурай беларускага народа	10	6	4
	Колькасць гадзін:	70	46	24

ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА МАТЭРЫЯЛУ

Раздзел I. Навуковыя асновы методыкі развіцця беларускага маўлення

Тэма 1. Білінгвізм як сацыяльна-культурны і псіхалага-педагагічны феномен

Сутнасць паняццяў “родная мова”, “нацыянальная мова”, “другая мова”, “закежная мова”. Псіхалага-лінгвістычная характарыстыка білінгвізму; рэцэптыўны, рэпрадуктыўны і прадуктыўны білінгвізм; нарматыўны, аднабакова-нарматыўны і ненарматыўны білінгвізм; каардынацыйны і субардынацыйны білінгвізм; натуральны і штучны білінгвізм. З’явы інтэрферэнцыі і транспазіцыі ў маўленні білінгва.

Праблемы ранняга двухмоўя. Узрост, спрыяльны для пачатку авалодання другой мовай. Суадносіны роднай і другой моў у навучальным працэсе. Уплыў двухмоўя на разумовае развіццё дзяцей. Праблема засваення другой мовы як сродку камунікацыі.

Асноўныя метады навучання другой мове дзяцей дашкольнага ўзросту.

Сутнасць паняццяў “білінгвальная адукацыя”, “білінгвальнае навучанне”, “білінгвальнае выхаванне”.

Тэма 2. Станаўленне, сутнасць і асаблівасці двухмоўнага выхавання і навучання дзяцей дашкольнага ўзросту ў Беларусі

Сацыялінгвістычная сітуацыя ў Беларусі, яе ўплыў на сферу дашкольнай адукацыі. Закон аб мовах Беларускай ССР. Пытанні маўленчага развіцця дашкольнікаў у Канцэпцыі развіцця дашкольнай адукацыі ў Рэспубліцы Беларусь (2000 г.). Статус беларускай мовы для рускамоўных дзяцей у Беларусі.

Асаблівасці руска-беларускага двухмоўя ў дашкольнікаў. Рэцэптыўнае і рэпрадуктыўнае двухмоўе. Усведамленне дзецьмі двухмоўнай рэчаіснасці, іх стаўленне да яе. Памылкі інтэрферэнцыі ў маўленні дашкольнікаў.

Мэта навучання беларускай мове. Дыдактычныя, выхаваўчыя, развіццёвыя і сацыялізуючая мэтавыя арыентацыі навучання. Задачы і змест работы па развіцці маўлення ў вучэбнай праграме дашкольнай адукацыі. Узаемасувязь у навучанні беларускай і рускай мовам. Лінгвакультуралагічны аспект ў навучанні дзяцей дашкольнага ўзросту беларускай мове.

Узрост, з якога трэба пачынаць навучанне беларускай мове як другой роднай. Прынцып “адна асоба ў адной сітуацыі зносін – адна мова”. Стварэнне натуральнай беларускамоўнай атмасферы ва ўстанове дашкольнай адукацыі як умова авалодання дзецьмі дашкольнага ўзросту маўленнем на беларускай мове.

Тэма 3. Спецыфіка навучання рускамоўных дашкольнікаў беларускай мове як роднай

Стратэгія навучання дашкольнікаў беларускай мове. Л.С. Выгоцкі аб шляхах авалодання роднай і другой мовамі. Своеасаблівасць “стыхійнай” і арганізаванай формаў авалодання беларускай мовай. Суадносіны паміж рэцэптыўным і прадуктыўным двухмоўем дзяцей. Спонтанная, вучэбна-маўленчая, мастацка-маўленчая і моўна-пазнавальная дзейнасць дашкольнікаў у працэсе авалодання беларускай мовай.

Фарміраванне моўных абагульненняў – асноўны прынцып навучання дашкольнікаў беларускай мове. Узроставыя магчымасці дашкольнікаў у засваенні моўнага матэрыялу. Роля рускай мовы у асваенні беларускай. Маўленчая устаноўка.

Матывацыя маўленчых дзеянняў дашкольнікаў на беларускай мове. Тры класы матываў паводле П.Я. Гальперына. Гульня як крыніца матыву маўленчай дзейнасці у дашкольнікаў. Матывацыя маўленчай, вучэбна-маўленчай, мастацка-маўленчай і моўна-пазнавальнай дзейнасці. Іерархічнасць сістэмы моўных гульняў па навучанні дашкольнікаў беларускай мове.

Сістэматызацыя зместу развіцця беларускага маўлення дашкольнікаў у сітуацыі руска-беларускага двухмоўя. Сінхранічная і дыяхранічная пераемнасць моўнага і маўленчага матэрыялу.

Раздзел II. Асноўныя напрамкі работы па развіцці беларускага маўлення дзяцей дашкольнага ўзросту

Тэма 4. Камунікатыўная накіраванасць развіцця беларускага маўлення дзяцей дашкольнага ўзросту

Развіццё ў дзяцей “чуцця” беларускай мовы. Выкарыстанне фальклорных твораў для развіцця рэцэптыўнага і рэпрадуктыўнага двухмоўя, “увядзення” дзяцей у беларускую мову. Роля дыдактычнай лялькі ў развіцці беларускага маўлення дзяцей. “Літаратурны мінімум” дашкольніка. Нацыянальны маўленчы этыкет як кампанент культуры маўленчых зносін дашкольнікаў.

Арганізацыя пазасітуацыйна-пазнавальных і пазасітуацыйна-асобасных беларускамоўных зносін дашкольнікаў. Фальклорныя творы як аснова для пазнавальных і асобасных гутарак.

Тэма 5. Мастацка-маўленчая дзейнасць як сродак развіцця беларускага маўлення дзяцей дашкольнага ўзросту

Азняямленне дзяцей з малымі формамі беларускага фальклору. Беларускія прыказкі, прымаўкі і загадкі. Методыка работы з беларускай народнай казкай.

Задачы і змест азняямлення дзяцей з творамі беларускіх пісьменнікаў. Методыка выкарыстання твораў беларускіх пісьменнікаў ва ўстанове дашкольнай адукацыі

Народныя гульні, рухавыя гульні з мастацкім словам, іх роля ў развіцці маўлення.

Методыка правядзення беларускіх народных свят і забаў.

Тэма 6. Развіццё беларускага слоўніка ў дзяцей дашкольнага ўзросту

Слоўнік роднай мовы як адлюстраванне нацыянальнага светапогляду. Асаблівасці лексікі беларускай мовы ў параўнанні з рускай. Значэнне слоўнікавай работы. Крытэрыі адбору лексікі для заняткаў па развіцці маўлення. Методыка ўвядзення і замацавання слоўніка. Работа над сэнсавым бокам слова.

Тэма 7. Методыка фарміравання граматычнага ладу маўлення ў дзяцей дашкольнага ўзросту

Асаблівасці граматыкі беларускай мовы ў параўнанні з рускай. Крытэрыі адбору граматычнага матэрыялу для развіцця беларускага маўлення дашкольнікаў. Паслядоўнасць увядзення граматычных форм беларускай мовы. Этапы авалодання дзецьмі граматычнымі элементамі маўлення (паводле А.І. Негнявіцкай, А.М. Шахнаровіча). Фарміраванне ў дзяцей навыкаў змянення слоў па формах, утварэння новых слоў, пабудовы сказаў на беларускай мове.

Тэма 8. Методыка выхавання гукавой культуры беларускага маўлення дзяцей дашкольнага ўзросту

Параўнальная характарыстыка фанемных сістэм рускай і беларускай моў. Задачы навучання беларускаму вымаўленню. Крытэрыі адбору фанемных адзінак і паслядоўнасць іх увядзення. Методыка фарміравання правільнага вымаўлення гукаў і слоў. Знаёмства дзяцей з арфаэпічнымі асаблівасцямі беларускага маўлення.

Тэма 9. Методыка развіцця прадуктыўнага маўлення дзяцей дашкольнага ўзросту

Асаблівасці выбару тэм для заняткаў па развіцці беларускага маўлення дзяцей дашкольнага ўзросту. Асноўныя прынцыпы фарміравання звязнага (дыялагічнага і маналагічнага) беларускага маўлення дашкольнікаў. Развіццё выразнасці і вобразнасці маўлення у дашкольнікаў.

Інтэграваны падыход да развіцця рускага і беларускага маўлення дзяцей дашкольнага ўзросту.

Тэма 10. Методыка азнаямлення дзяцей з нацыянальнымі традыцыямі і культурай беларускага народа

Методыка азнаямлення дзяцей дашкольнага ўзросту з беларускім фальклорам, нацыянальнымі традыцыямі і культурай беларускага народа.

Методыка правядзення беларускіх народных свят.

ІНФАРМАЦЫЙНА-МЕТАДЫЧНАЯ ЧАСТКА

Літаратура

Асноўная:

1. Паліева, Т.У. Развіццё білінгвальнай адукацыі дашкольнікаў у Беларусі (другая палова XX ст. – пачатак XI): манаграфія / Т.У. Паліева. – Мазыр, 2008.

2. Старжынская, Н.С. Тэорыя і методыка развіцця беларускага маўлення дашкольнікаў / Н.С. Старжынская. – Мінск, 2000.

3. Старжынская Н.С. Развіццё беларускага маўлення як сродку камунікацыі / Н.С. Старжынская, Дз.М. Дубініна. – Мінск, 2001.

4. Старжынская, Н.С. Маўленчае і лінгвістычнае развіццё дашкольнікаў / Н.С. Старжынская. – Мінск, 2007.

5. Старжынская, Н. С. Развіццё беларускага маўлення дашкольнікаў / Н.С. Старжынская. Дз.М. Дубініна. - Мінск., 2008.

Дадатковая:

6. Дубініна, Д.М. Культура Беларусі ў казках і паданнях / Д.М. Дубініна, Д.Ул. Дубінін. – Мінск, 2008.

7. Дубініна, Д.М. Родныя вобразы ў паэтычным слове: у 2 ч. / Д.М. Дубініна. – Мінск, 2012.

8. Дубініна, Д.М. Родная прырода ў вуснай народнай творчасці / Д.М. Дубініна, А.А. Страха, Д.Ул. Дубінін. – Мінск, 2012.

9. Старжынская, Н. С. Крылаў не мае, а хутка лятае. Лінгвістычныя гульні для дзяцей 4 – 7 гадоў / Н.С. Старжынская. – Мінск, 2007.

10. Старжынская, Н.С. Развіццё беларускага маўлення дашкольнікаў/ Н.С. Старжынская. Д. М. Дубініна. – Мінск., 2008.

11. Старжынская, Н. С. Вучымся гаварыць на роднай мове: вучэбны наглядны дапаможнік / Н.С. Старжынская. Д.М. Дубініна. – Мінск, 2010.

Пералік рэкамендуемых сродкаў дыягностыкі

Асноўным сродкам дыягностыкі засваення ведаў і авалодання неабходнымі ўменнямі і навыкамі па дысцыпліне "Методыка развіцця беларускага маўлення дзяцей дашкольнага ўзросту» з'яўляецца праверка заданняў разнастайнага тыпу (рэпрадуктыўных, рэканструктыўных, варыятыўных), што выконваюцца ў рамках гадзін, якія адводзяцца на лекцыі, і практычныя заняткі.

У якасці формы выніковага кантролю па дысцыпліне рэкамендаваны экзамен.

Для аператыўнага кантролю і самакантролю ведаў і ўменняў студэнтаў па дадзенай дысцыпліне можна выкарыстоўваць наступныя сродкі дыягностыкі: кампутарнае тэставанне, пісьмовую працу, вусныя кантрольныя пытанні і заданні; экспрэс-апытанне; праблемныя педагагічныя сітуацыі, калёквіум.